

Agronomia săsească

Cînd Sașii au fost colonizați, înainte cu secole, pe pămîntul pe care se află astăzi, li s'a dat dreptul de proprietate peste glie, *nu particularilor, ci a grupuri întregi*. Particularilor li s'a împărțit din hotarul comun al satelor o parte de loc, cam de treizeci de jugăre, pe cînd pășunea, pădurea și apa rămîneau în posesiune comună. Pămîntul de arat trebuia lucrat în comun, așa că stăpîinii de pe o parte a pămîntului din hotarul comunei trebuiau să samene, în același an, aceleași cereale, pe care pe urmă împreună trebuiau să le lucreze și împreună să le și secere. Felul acesta de a lucra pămîntul, care a durat până în timpul mai recent, a avut fără îndoială o influență nefavorabilă asupra dezvoltării agronomiei sătești, fiindcă supunerea particularului la voința obștească a împiedecat orice simț de întreprindere și orice propășire. Pe de altă parte însă, a contribuit prin acumularea tuturor forțelor la dezvoltarea sentimentului de solidaritate. În timpul din urmă s'a șters obligația ca particularul să se acomodeze la lucrul cîmpului totalității și s'a introdus un fel mai individual de gospodărie. În ultimele decenii a mai favorizat dezvoltarea agronomiei săsești comasarea, care a readus pămîntul împărțit în decursul secolelor prin moșteniri în părțile mici iarăși laolaltă, ceea ce a înlesnit cultivarea pămîntului. Așa au putut ajunge

țeranii sași iarăși culmea la care ajunsese agronomia în Statele Europei de Vest. Ei se folosesc astăzi aproape pretutindeni numai de mașini agricole. Vechiul plug de lemn a dispărut, și nimenea nu mai folosește îmblăciul, ci numai mașina de treierat. Se întrebuițează mașini de sămănat și de cosit, mașini de vînturat și întocmiri pentru legatul snopilor. Asemenea nu se mai folosește țeranul sas numai de gunoiu pentru îngrășarea pămîntului, ci și de gunoaie artificiale. Progrese mari au făcut Sașii în cultivarea vitelor. Prin importarea de vite de prăsilă a dispărut rasa veche indigenă, și o rasă nouă, și mai puternică, a fost introdusă, care s'a dovedit mai productivă pentru gospodărie. Tot așa au fost îmbunătățite rasele de cai și de porci. Cultivarea mai intensivă a vitelor a adus cu sine cultivarea nutrețului și a pășunii.

La ce înălțime s'a ridicat la Sași *producțiunea de cereale* ni-o arată următoarele cifre:

În anul 1912 au venit pe un jugăr catastral următoarele cereale:

În Ungaria, în calcul mijlociu:

la 1 j. c. grîu	6.80	măji	metriche
la săcară . .	6.36	«	«
la orz	6.52	«	«
la ovăs . . .	5.54	«	«
la porumb. .	9.05	«	«
la cartofi .	37.40	«	«

În județul Brașovului, la aceleași:

11.25	măji	metriche	(+ 4.72)
10.64	«	«	(+ 4.28)
11.48	«	«	(+ 4.96)
10.30	«	«	(+ 4.76)
13.09	«	«	(+ 4.04)
95.72	«	«	(+ 58.32)

Viticultura au adus-o Saşii din patria lor străbună de lângă riul Mosela. În evul mediu, a jucat la ei cultivarea vinului un mare rol. Înainte cu un şfert de veac, viile au fost însă, prin filoxeră, aproape de tot nimicite. Dar, de cînd şi le-au regenerat viticultorii saşi prin viţe americane, iarăşi au ajuns viile Saşilor la o dezvoltare impunătoare. Mai ales în anii buni 1917 şi 1918 au ajuns, printr'o recoltă abundentă, regiunile săseşti care cultivă vii la bogăţie mare. Şi cu pomăritui s'au ocupat Saşii în anii din urmă, mai ales în părţile Bistriţei, şi anul 1918, deosebit de bogat în poame, a adus poporului milioane.

Agricultura are a mulţami dezvoltarea ei în cea mai mare parte *reuniunii agronomice săseşti* din Ardeal, care a fost întemeiată la anul 1845. Acestei reuniuni îi aparţin ca membri azi aproape toţi ţeranii saşi. Activitatea ei este foarte variată şi cuprinde aproape toate ramurile agronomice. Reuniunea năzuieşte în primul rînd a răspîndi cunoştinţe de specialitate şi a le întări. Învăţătorii ambulanzii sau alţi oameni cu pregătirea necesară țin cursuri instructive, sau pregătesc pe cultivatori prin prelegeri care sînt însoţite de demonstraţii practice, cum sînt : gunoiera cu mijloace artificiale, întrebuinţarea maşinilor nouă, etc. Reuniunea dă ajutor cultivatorilor de vite la cumpărări de porci de rasă şi tauri de prăsilă, tot aşa şi la cumpărări de maşini agronomice, şi împărţeşte premii la agronomii harnici, cari au avut în gospodăria lor succese însemnate.

Pe urmă li ajută ca produsele lor să fie valorificate în magazine şi hale de vînzare, în lăptării şi în consorţii pentru fabricarea untului, în pivniţe de vin comune, etc., şi stă membrilor ei, de cîte ori au nevoie, într'ajutor cu sfaturi şi cu fapte. Interesele reuniunii le sprijineşte o foaie săsească. Bani necesari pen-

tru activitatea sa ii adună Reuniunea agronomică, parte din contribuțiile membrilor ei, în cea mai mare parte însă din subvențiile Băncii de credit fonciar (Bodenkredit-Anstalt) din Sibiiu, care a fost fondată la anul 1872 anume pentru acest scop. Și Statul ungar a acordat pe sama Reuniunii subvenții însemnate. Pentru pregătirea agronomilor sași, există trei școli de agricultură : în Bistrița, în Mediaș și în Feldioara de lângă Brașov, care asemenea au fost întemeiate de aproape o jumătate de veac.

Ca ajutor pe lângă Reuniunea agricolă au fost întemeiate la anul 1886 *cooperativele, după sistemul lui Friedrich Wilhelm Raiffeisen*. Scopul cooperativelor, care au fost puse la cale de directorul Casei generale de păstrare (Sparcassa) săsești din Sibiiu, dr. Carol Wolff, unul dintre cei mai meritoși bărbați ai Sașilor, este a înlesni poporului creditul și a-l feri de usurari. Cooperativele cedează țăranilor întrați în cooperative cu porții de cite 24 coroane împrumuturi mici pe timp scurt. Administrația Casei se face în mod gratuit, iar venitul curat nu se împărțește, ci se adaugă în parte la fondul de rezervă, în parte se folosește pentru scopuri comune. Toate aceste cooperative săsești sînt strînse într'o uniune al cărui razim puternic este Casa generală de păstrare din Sibiiu (Hermannstädter Allgemeine Sparkassa). Principiul fundamental al cooperativelor e *ajutor reciproc și folos obștesc*. De aceia se poate zice cu drept cuvînt că băncile Raiffeisen își au rădăcina lor în simțul străvechiu de solidaritate al Sașilor.

Împrumuturile acordate au ajutat pe mulți țărani a-și ridica economia și a-și păstra moșia. În legătură cu cooperativele stau vre-o cînzeci de *reuniuni de consum săsești*, care au menirea de a feri pe țărani de usură în mărfuri.

Resultatele agriculturii săsești au fost în Ungaria totdeauna recunoscute și apreciate. Românii ardeleni și Secuții și-au luat pe țeranul sas de model. De sigur va fi și pentru țeranii români din Regat un îndemnător pe terenul acesta. Concurența cu pământul mult mai fertil al Munteniei și Moldovei va sili pe Sas a-și lucra gospodăria și mai intensiv, așa că prin aceasta are să devie un factor important în dezvoltarea agriculturii din România Mare.

O condiție pentru aceasta ar fi, incontestabil, ca țeranul sas, care acuma muncește în gospodăria mărunte, și care are o mare dorință după pământ, nu numai să nu piardă în viitor din acest pământ, ci să-și câștige prin reforma care e pe cale de a se înfăptui.
